

Het versieren van schepen

90X 1911
Tekst: EELCO VAN RODEN

Scheepsversierder Eelco van Roden heeft samen met zijn vrouw Isabel Vicente en Simon Oost Atelier Reudenroos in Enkhuizen. Hij zal ons in een reeks artikelen meer vertellen over de historie van scheepssier. Hij gaat uitgebreid in op mastplanken, roerbeelden, houtkeuzes en het versieren van uitsteeksels, zoals vlaggenstokknoppen. Hij brengt niet alleen de historie tot leven, maar brengt u ongetwijfeld op leuke en verantwoorde ideeën om uw schip te versieren.

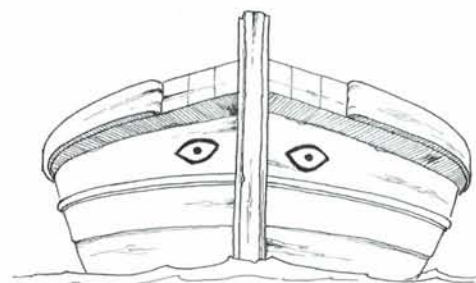
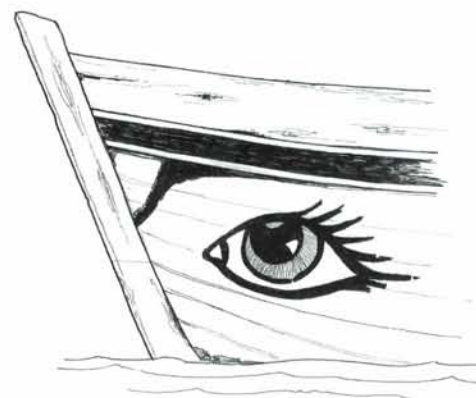
Utrechts Statenjacht met scheepssier als uiting van macht en rijkdom (ontwerp: Cees van Soestbergen; uitvoering o.l.v. E. van Roden, Reudenroos).

Het onderwerp scheepssier is in Spiegel der Zeilvaart de afgelopen dertig jaar slechts tien keer aan bod gekomen. Drs. G.R. Kruissink, kenner bij uitstek van scheepssier, schreef er enkele artikelen over in 1978.3, 1979.3, 1988.7 en 1989.7. Daarna ging het vooral over het prijswinnend ontwerp van het boegbeeld van de clipper *Stad Amsterdam*, ontworpen en uitgevoerd door het Reudenroos-team, en versieringen aan het Utrechts Statenjacht, voor een deel ook weer het werk van dit team.

Van Roden: "Als ik in mijn woonplaats Enkhuizen langs de havens wandel, liggen er regelmatig voorbeelden van scheepssier te dobberen, zodat iedereen ervan kan genieten. Dit is in tegenstelling tot wat de heer Kruissink in 1962 schreef naar aanleiding van een tentoonstelling in het Zuiderzeemuseum in Enkhuizen, waarvan hij toen directeur was.

'In deze tentoonstelling zal de bezoeker voornamelijk roerversierselen aantreffen, zoals roerleeuwen, roerkoppen, klikken en hakkeborden en ook mastwortels en vlaggenstokknoppen, die de zon doet glanzen, terwijl het schip voorbijvaart.

Juister ware het misschien geweest, indien ik hier geschreven had: voorbijvoer. Want bijna is

Alziend oog, met vissersboten uit Italië (eigen werk).

Mastplank op de Egelantier, als reclame-uiting voor het gelijknamige charterschip van M. Hoekstra (eigen werk).

het reeds gedaan met deze kleurrijke of van goud glanzende versieringen, die voor het merendeel nog slechts door pleziervaarders gehandhaafd worden. Zij verdwijnen snel, tezamen met het houten zeilschip, enz. Hij eindigt met de woorden: 'Het hart dat het oude mint, moge deze ontwikkeling betreuren; het dient te aanvaarden dat zij onontkoombaar is'.

Wat de heer Kruissink niet kon voorzien, was dat er een nieuwe traditie zou ontstaan in een steeds rijker wordend Nederland."

Hedendaagse traditie

"Juist dat wil ik u in de komende artikelen laten zien. Er zijn vele aspecten die wezenlijk veran-

Klik Goudhaan. Symboliek van de haan is waakzaamheid en van de opkomende zon is hoop (particulier bezit, eigen werk).

derd zijn en toch mogen wij in deze moderne tijd de ware traditie niet vergeten. Want in die zin deel ik de angst en de reserve van de heer Kruissink.

Het trotse gevoel van het varen met een eigen schip leidt bijna vanzelf tot enige vorm van ornamentering. Dit kan variëren van accentuering van de zeeg van het schip door middel van kleurgebruik (belijning) tot en met roerleeuw en mastwortel en alles wat daar vroeger tussen zat. Vroeger was het doel van sierwerk evenwel diverser. Allereerst was het vanwege bijgeloof, een nog steeds wijdverbreid fenomeen in de zeilvaart. Hierbij kun je denken aan het alziend oog. Dit was een versiersel aan weerszijden van de boeg in de vorm van een gestyleerd oog, als tegenkracht tegen het boze oog. Het boze oog was in feite de angst van de mens zelf voor de onmetelijke oneindigheid van de zee. De zee in al zijn verwoestende kracht en peilloze diepten,

moest wel de meest vreselijke monsters herbergen.

Daarnaast kon men zich verrijken met de deugden van het afgebeelde ornament. Als men zich sterker wil voordoen, dan plaatst men een leeuw voor de boeg, of een hond voor trouw, een haan voor waakzaamheid of een adelaar voor snelheid, om maar enkele voorbeelden te noemen.

Ten tweede is daar de uitbeelding van je beroep, reclame in feite, of de uitbeelding van je geloof. Ten derde vanzelfsprekend: macht. Hierbij kun je denken aan de Statenjachten of aan de schepen van de Marine.

Ten vierde kan men door middel van vergulde krullen en tierlantijnen zijn rijkdom tonen. En als laatste is er gewoonweg de drang van de mens om alles te ornamenteren, te versieren. Alles waar je trots op bent, mag mooi zijn!", aldus Van Roden.

Hakkebord met uitbeelding van het geloof uit het Fries scheepvaartmuseum Sneek. (Foto: Fries Scheepvaartmuseum, Sneek).